

Kaz Dağı ve evresi
Sivil Toplum Kuruluşları
SAVUNUCULUK EL REHBERİ

Daha fazla bilgi için:

CO-SEED

www.co-seed.eu/tr

E-posta: co-seed@wwf.org.tr

Tel: +90 212 528 20 30

KAZDAĞI DOĞAL ve KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA DERNEĞİ
Sahil Mah. Süleyman Sakallı Cad. No: 11/1 Küçükkuyu-Çanakkale
E-posta: kazdagikoruma@gmail.com
Tel: +90 532 159 73 17 / +90 533 455 21 02

Ana koordinatör:
WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı)

Proje Yürütücüsü:
Kazdağı Doğal Ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği

Editör ve Grafik Tasarımcısı:
Hakan Gönül

Aralık 2017

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin desteğiyle hazırlanmıştır. Yayının içeriği sadece Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği' nin sorumluluğunda olup hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz”

İçindekiler

<i>KAZ DAĞI VE ÇEVRESİ ÇEVRE ÖRGÜTLERİNİN SAVUNUCULUK KAPASİTESİ SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU ÖZETİ</i>	3
<i>Kazdağı ve Yöresinde Daha Etkili Bir Çevre Savunuculuğu İçin SİVİL TOPLUM TEMSİLCİLERİNİN BELİRLEDİĞİ İHTİYAÇLAR</i>	15
<i>SAVUNUCULUK</i>	19
<i>ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) SÜREÇLERİ</i>	27
<i>ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) SÜRECİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME</i>	35
<i>SÇD (STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME)</i>	43
<i>ÇEVRE MEVZUATI</i>	45

Önsöz

“Bin Pınarlı İda” olarak adlandırılan Kaz Dağı, coğrafi özellikleri ve barındırdığı biyoçeşitlilik ile Türkiye'nin en önemli doğa alanlarından biridir. Farklı kültürlere de ev sahipliği yapan Kaz Dağı'nda, Türkmen ve Yörük köylerinde kültürel değerler günümüze kadar korunmayı başarmıştır. Yöre halkının tarım ve hayvancılık ile geçimini sağladığı Kaz Dağı'nda eko-turizm de hızla gelişmektedir. Öyle ki alan 2007-2023 yılı Ulusal Turizm Eylem Planı'nda “Yüksek Nitelikli Turizm Bölgesi” ilan edilmiştir.

Kaz Dağı sahip olduğu tüm bu doğal, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerine rağmen başta altın madenciliği olmak üzere vahşi madencilik faaliyetleri, termik santraller, yer seçimi yanlış olan rüzgar ve jeotermal enerji santralleri ve barajlar ve yoğun yapılaşma nedeniyle ile yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Kaz Dağı'nın doğasını ve tarımsal alanlarını yok eden bu projeler ve uygulamalar ile tarımla uğraşan yüzbinlerce insan yoksulluğa ve çaresizliğe sürüklenirken, doğa ile uyum içinde var olan özgün yaşam kültürü de yok olmaktadır. Bu nedenle Kaz Dağı ve çevresindeki ekolojik ve sosyal yaşamın korunmasına katkıda bulunan çevre mücadeleleri yaşamımız için büyük önem taşımaktadır.

Bölgedeki yerel mücadelelerin önemli sıkıntılarında biri, çok yönlü çevresel müdahaleler nedeniyle yaşanan bölünmüşlük, bilgi birikiminin yeni mücadelelere aktarılamaması ve bilgiye ulaşım ve mücadele araçlarını kullanmadaki eksikliklerdir.

Tüm bu ihtiyaçlardan yola çıkarak WWF-Türkiye'nin koordinatörlüğünde, Avrupa Birliği'nin finansal desteği ile beş ülkede yürütülen, Çevreye Uyumlu Sosyo-Ekonomik Kalkınma için Sivil Toplum Hareketi (CO-SEED) adlı projenin paydaşı olarak “Kaz Dağı ve Çevresi Çevre Örgütlerinin Savunuculuk Kapasitelerinin Geliştirilmesi” Projesini Kasım 2016'dan itibaren yürütüyoruz. Proje kapsamında “Kaz Dağı ve çevresinde faaliyet gösteren çevre STK'larının, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) ve Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) odağında faaliyet alanlarında ihtiyaç duyduğu bilgiyi belirlemeyi ve eksiklerini gidermeyi, STK'ları, erişebilecekleri ulusal ve uluslararası hak arama yol ve yöntemleri konusunda bilgilendirmeyi, hukuki mücadelelerde paydaşların işbirliğini, iletişimi ve koordinasyonu kolaylaştıracak platformların oluşmasına katkıda bulunmayı, hedef gruplarla ÇED ve SÇD için politika önerileri geliştirmesine katkıda

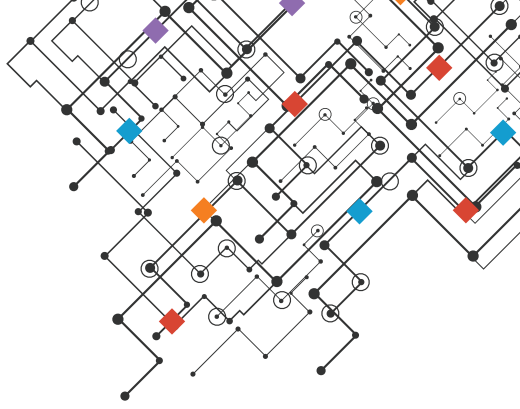
bulunmayı amaçladık.

Proje kapsamında;

- “ÇED, SÇD Süreçleri ve Savunuculuk Durumunun Belirlenmesi” konulu saha araştırması,
- “Çevre İhlallerine Karşı Savunuculuk Atölyesi ve Savunuculuk Ağı Girişimi” çalıştay,
- “Kapasite Geliştirme ve Savunuculuk Ağı Girişimi” çalıştay,
- Köy buluşmaları, Çevre STK ve Platformlar ile yuvarlak masa toplantıları

gerçekleştirdik ve elinizde tuttuğunuz “Kaz Dağı ve Çevresi Çevre STK'lar için Savunuculuk El Rehberi”ni hazırladık.

Rehberin savunuculuk yapan tüm sivil toplum örgütlerine yararlı olmasını diliyoruz.

KAZ DAĞI VE ÇEVRESİ ÇEVRE ÖRGÜTLERİNİN SAVUNUCULUK KAPASİTESİ SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU ÖZETİ

Hazırlayanlar:

Kaynak Sistem Geliştirme Danışmanlık Ltd. Şti adına;
Arş. Gör. Olgun BİLİR, Pınar Bilir AKKUŞ

Mayıs 2017

Amaç, Kapsam ve Metodoloji

Bu çalışmanın amacı Kaz Dağı ve yöresinde çevre savunuculuğu adına faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşları ile onlarla ilişki içerisindeki çeşitli kurum ve aktivistlerin çevrenin savunusu kapsamındaki etkinliklerinin potansiyellerini, güçlü ve zayıf yanlarını ortaya koymak ve çevre savunuculuğu süreçlerinin yarattığı fırsatları ve riskleri belirlemektir.

Bu amaç çerçevesinde, STK'ların mevcut çevre mevzuatına ilişkin - ÇED ve SÇD süreçleri vs. - bilgi düzeyleri, ulusal ve uluslararası arenada hak arama yol ve yöntemleri konusundaki yeterlilikleri, diğer STK'larla işbirliği deneyimleri, iletişim teknikleri ve kamuoyu oluşturma kabiliyetleri ve deneyimleri sorun konusu edilmiştir.

Bu çalışma nitel bir vaka araştırması olarak planlanmıştır.

Araştırma yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış bir soru kağıdı çerçevesinde, yüz yüze görüşmelerle derinlemesine mülakat şeklinde yapılmıştır. Çeşitli nedenlerle yüz yüze görüşmenin yapılmadığı bir kaç durumda katılımcılara telefon ya da elektronik posta ile ulaşılarak görüşmeler tamamlanmıştır.

Elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz tekniği ile incelenmiştir.

Çalışma konusunun mekansal sınırının belirleyiciliği içerisinde çalışmanın evrenini, Çanakkale'nin genelinde ve Balıkesir'in Kaz Dağı ile yakınlığı olan Merkez, Edremit ve Ayvalık ilçelerinde çevre mücadelesi yürüten STK'lar ve onlarla ilişki içerisindeki barolar, meslek odaları, yerel yönetimler, akademisyen ve aktivistler oluşturmaktadır.

Araştırma için kullanılan örneklem türü olasılıksız/amaçlı örneklem olmuştur. STK'ları temel alan bu çalışmada söz konusu alan içerisinde faal olarak etkinliklerine devam etmekte olan bütün çevre derneklerine ulaşılmaya hedeflenmiştir. Kağıt üzerinde 50'den fazla çevre derneğinin bulunduğu görülmüş, ancak çalışmanın ön hazırlığı ve saha çalışması sırasında aktif durumda olan 15 adet derneğe ulaşılabilmektedir. Bunlar arasında da çalışmalarını etkin olarak sürdürmekte olan dernek sayısının 10'dan az olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında dernek statüsünde olmayan (forum, inisiyatif vb.) 3 kurumsal

yapının temsilcisiyle de görülmüştür.

Diğer yandan çevre savunuculuğu çerçevesinde çevreci STK'larla birlikte hareket etmiş ya da onlara destek vermiş baro, meslek odaları ve yerel yönetimlerin çevre komisyonu üyeleri ve çevre mücadelesine sahne olmuş 6 köyün muhtarları ile görülmüştür. Yine çevre mücadelesi bağlamında yapılan çalışmalara destek vermiş bazı akademisyen ve aktivistlerin görüşlerine de başvurulmuştur.

Toplam olarak 39 görüşme kayda geçirilmiştir.

ARAŐTIRMANIN BULGULARI

Elde edilen veriler, içerik analizi ve betimsel analiz tekniği ile incelenmiştir.

1

STK'ların Yapısı

2

Kaz Dağı'nın önemi ve Ona Yönelik Tehditler

3

Kaz Dağı'nı Koruma Amaçlı Savunuculuk Stratejileri

4

evre Savunuculuğu Konusundaki Hukuksal Zemin

5

evre Savunuculuğu Alanında İŞ birliği Deneyimleri

6

Kaz Dağı'nın önemine Yönelik Toplumsal Bilinç

7

Kamuoyu Oluşturmada Basın Yayın Araçları ve Sosyal Medyanın Rolü

8

Geleceğe Dair Görüşler ve neriler

STK'ların Yapısı

- STK'ların büyük çoğunluğu 2005 sonrası dönemde kurulmuştur.
- Esas kuruluş amacı çevre savunuculuğu olan STK'ların üye sayıları 2 ila 260 kişi arasında değişmektedir.
- Dernek üyelerinin sayıca az bir kesimi aktif olarak çalışmalara katılmaktadır.
- STK aktivistlerinin genel olarak yaş ortalaması yüksektir.
- STK'ların gelirlerini çoğunlukla üye aidatları ve bağışlar oluşturmaktadır. Sponsorluklar ve projeler de ikincil gelir kaynakları arasında yer almaktadır.

STK'ların Kuruluş Nedenleri

Genellikle kendi faaliyet alanlarında ortaya çıkan bir çevre tehdidine karşı mücadele etmek

Kurumsal yapının devamlılığı söz konusu tehditlerin ortadan kalkıp kalkmamasına ya da bunlarla başa çıkılıp çıkılmamasına bağlıdır.

STK'lar güçlü bir toplumsal destek buldukları durumlarda daha uzun süreli olma şansı yakalamakta ve gündemlerini daha geniş bir alandaki savunuculukla ilişkilendirebilmektedir

STK'ların Kuruluş Amaçları

Sağlıklı çevrede yaşama hakkını savunmak

Sağlıklı yaşama koşullarını üretmek

Kaz Dağı ve çevresindeki doğal ve kültürel varlıkları korumak

Çevre savunuculuğu ile ilgili toplumsal duyarlılık ve kamuoyu yaratmak

Yerel tohumları korumak

Yenilenebilir enerji kaynaklarını tanıtmak ve kullanımını yaygınlaştırmak

Kaz Dağı'nın Önemi ve Ona Yönelik Tehditler

- Kaz Dağı öncelikle çok önemli bir yerleşim alanı
- Çanakkale ve Balıkesir'in yaşam kaynağı
- 40'dan fazla endemik türün barınağı
- Çok değerli bir ekosistem
- Dünyanın en önemli oksijen kaynaklarından birisi
- Bölgenin yerüstü ve yeraltı sularının kaynağı
- Tarım ve hayvancılık için elverişli bir ortam
- Doğal güzellikler ve kültürel varlıklar açısından zengin

Kaz Dağı'na Yönelik Başlıca Tehditler

Başta metalik madencilik olmak üzere bütün madencilik faaliyetleri

Başta termik santraller olmak üzere enerji yatırımları

Yanlış tarım ve hayvancılık uygulamaları

Yapılaşma

Karayolu ulaşımı

Kaz Dağı'na Yönelik İkincil Tehditler

Turizmin çarpık gelişmesi

Kamu görevlilerin ihmalleri

Baraj ve derelerin uygun olmayan ıslahı

Bölgenin İstanbul'u enerji, sanayi ve gıda bağlamında besleyecek bir saha olarak planlanması

Koruma statülü alanların az ve zayıf olması

Mevcut kalkınma stratejisi ve devlet politikaları

Kaz Dağı'nı Koruma Amaçlı Uygulanan Savunuculuk Stratejileri

- Halkın bilinçlendirilmesi ve kamuoyu oluşturabilmek
- Yerel halkla birlikte hareket etmenin önemi
- Kamuoyu desteğinin önemi
- Halkı çevre konusunda bilinçlendirmenin önemi
- Bu amaçla eğitim çalışmalarının yapılması
- Eğitim çalışmaları için STK'ların alanında uzman kişilerden destek almasının önemi
- Yerel ve ulusal basın ile sosyal medyanın etkin kullanımının önemi

Hukuksal hak arama;

- Yalnızca Çanakkale'de termik santraller ve madencilik konularında 60'ın üzerinde dava açılmıştır.
- ÇED süreçleri hukuksal hak arama bağlamında en önemli aşamalardan birisidir.
- ÇED nihai karar öncesi bir aşama olarak İDK toplantılarını önemlidir.
- İmza kampanyaları ile ilgili makamlara toplu itiraz dilekçeleri vermek önemlidir.

ÇED Süreçlerinde Uygulanan Taktikler;

- ÇED Halkın katılım toplantılarının yapılmasına engel olmak
- ÇED Halkın katılım toplantısı engellenemiyor ise toplantılara katılarak şirketlerin halkı yanlış bilinçlendirmesini önüne geçmek
- ÇED Nihai karar öncesi İDK (İnceleme Değerlendirme Komisyonu)

Toplantısına katılıp itirazları hem yazılı hem sözlü olarak komisyona iletmek

- ÇED olumlu kararı çıkarsa, itiraz davaları açılarak kararın iptal edilmesine çalışmak

Çevreyle uyumlu alternatif kalkınma stratejilerinin hayata geçirilmesi;

- Kırsal kalkınma projeleri
- Kadının emeğinin değerlendirilmesine dönük projeler
- Toprağa dayalı zenginliğin ön plana çıkarılması
- Alternatif enerji kaynaklarının geliştirilmesi

Lobicilik önemli çünkü;

Karar verici mekanizmalar üzerinde söz sahibi olmak gerekiyor.

Siyasi partilerin çevre politikalarının yetersizliği lobiciliği daha da önemli kılıyor.

Çevreyi koruyucu mevzuatın uygulanmasında sorunlarla karşılaşılıyor.

Ortak mücadele

Bütün çevre savunucularının bir arada hareket ederek güç birliği oluşturması bile önemli bir savunuculuk stratejisidir.

Çevre Savunuculuğunu Destekleyen Kanunlar;

- Anayasa'nın 56. maddesi
- Zeytin yasası
- Toprak koruma kanunu
- Orman kanunu
- AB uyum yasaları çerçevesinde yapılan düzenlemeler

Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Hukuksal Mücadele Süreçlerindeki Kazanımlar;

- Çevre tehdidinin nadiren kalıcı, genellikle geçici olarak bertaraf edilmesi
- Şirketlerin faaliyete geçme sürelerinin uzatılması ve böylece maliyetlerinin artması
- Kümülatif Çevresel Etki Değerlendirmesinin içtihadı sokulması

Başarılı hukuk mücadeleleri geniş bir kamuoyu ve halk desteği sayesinde gerçekleşmiştir.

Çevre Savunculuğu Alanında İşbirliği Deneyimleri

İhtiyaçlar;

Ortak bir dil.

Kurumsallaşmış işbirliği.

STK'lar
Biraraya
Gelmeli

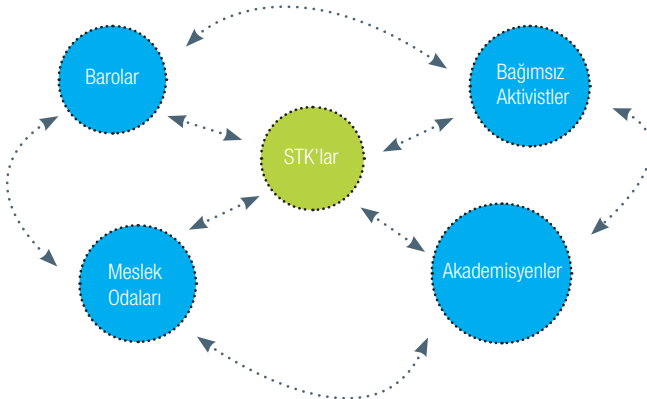
Ortak hareket etme

Dayanışma

Bireysel egolar

Tek başına hareket etme

İŞBİRLİĞİ HALKASI

Bölgeler Arası İşbirliği, Çanakkale, Körfez, Balıkesir;

- Bölgeler daha çok kendi içinde organize olmuş durumda
- Balıkesir Merkez ile diğer bölgeler arasında işbirliği az
- Çanakkale ile Körfez arasında nispeten daha yoğun bir ilişki mevcut

Kaz Dağı'nın Önemine Yönelik Toplumsal Bilinç

- Tehdidin zamansal ve mekansal uzaklığı/yakınlığı duyarlılığın azalmasına/artmasına neden oluyor
- Kaz Dağı ile aidiyet bağı kuramayan kentli kitlelerde duyarlılık zayıf
- Köylüler ekonomik fayda kriterine göre hareket etmekte

Kamuoyu Oluşturmada Basın Yayın Araçları ve Sosyal Medyanın Rolü

- Yerel basın ön planda ve daha kolay iletişim kurulabiliyor, ancak etkisi sınırlı
- Ulusal basın sansasyonel haber peşinde
- Basında yer almak önemli fakat dezenformasyon ve yanlış habercilik de çok fazla
- Sosyal medya, geleneksel medya karşısında giderek daha fazla önem kazanıyor

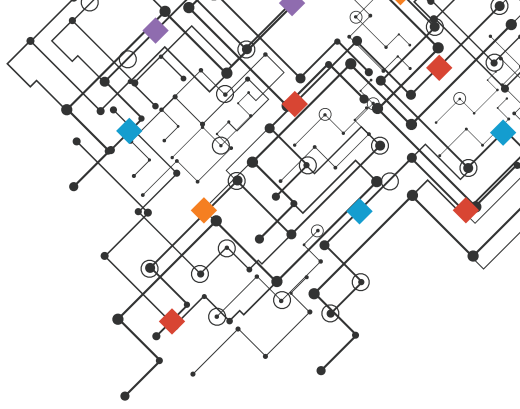
Geleceğe Dair Görüşler ve Öneriler

- Çevre tahribatı üzerinde yükselen bir kalkınma sürdürülebilir değil
- Genç kuşaklara güven duyuluyor

STK'lardan beklentiler;

- Yeniliklere açık olmaları
- İşbirliği ağları geliştirmeleri
- Halka ulaşabilmeleri
- Toplumun her kesimine açık olmaları

Kazdağı ve Yöresinde Daha Etkili Bir Çevre Savunuculuğu İçin
SİVİL TOPLUM TEMSİLCİLERİNİN BELİRLEDİĞİ İHTİYAÇLAR

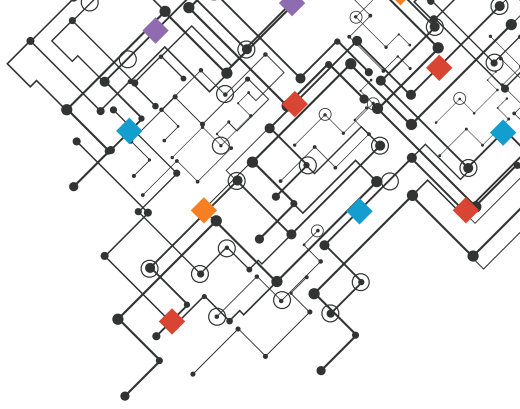
Kazdağı ve Yöresinde Daha Etkili Bir Çevre Savunuculuğu için Sivil Toplum Temsilcilerinin Belirlediği İhtiyaçlar

Aşağıdaki liste, proje kapsamında 10 Haziran 2017 tarihinde Küçükkuuyu'da gerçekleştirilen "Çevre İhlallerine Karşı Savunuculuk Atölyesi ve Savunuculuk Ağı Girişimi" çalıştayında STK temsilcilerince birlikte oluşturulmuştur.

- Birbirimizi dinlemek, etkili iletişim tekniklerini öğrenmek.
- Örgütlü gücümüzü arttırmak.
- Sivil toplum örgütlerini bir araya getirecek ortak hedefler belirlemek.
- Oluşturulmuş olan iletişim ağlarını geliştirmek.
- Çatı kuruluşlar oluşturmak.
- Daha organize ve kurumsal çalışma modelleri geliştirmek.
- Proje yazma ve geliştirme çalışma grubu oluşturmak.
- Hibe ve fonları değerlendirmek (ulusal-uluslararası).
- Dayanışma alt yapıli ekonomik model üretmek.
- Ortak fon oluşturulması ve her derneğin üyelik aidat gelirinden örneğin %5 payı ortak fona aktarmak.
- Kaynak yaratma konusunda çalışılacak atölyeler yapmak (STK grubunun fon yaratma çalışması).
- Halka hitap eden konserler vb etkinlikler düzenlemek.
- Tüketici kooperatifleri kurmak.
- Sponsor bulmak.

- Kişisel gelişim konusunda sorumluluk bilincini arttırmak için eğitim.
- Savunuculuk faaliyeti için kampanya oluşturmak.
- Kampanyaları uluslararası boyutlara taşımak için çalışmalar yürütmek.
- Yenilikçi eğitim modelleriyle eğitim programları yapmak.
- Birlikte iş yapma ve iş birliği konusunda uluslararası modellerle STK'ların geliştirilmesi.
- ÇED ve SÇD eğitimi.
- Eğitim ihtiyaç analizi yapmak.
- Kamuoyunu harekete geçirecek yenilikçi farklı yöntemler bulmak.

SAVUNUCULUK

Savunuculuk planlaması için 10 soru;

Ne İstiyoruz ?

Etkili bir savunuculuk stratejisi oluşturmak için, ilk olarak problemi, kapsam ve arka planıyla açıkça belirlemelisiniz. Daha sonra temel hedef ve genel amacınızı belirlemelisiniz. Hedefinizi belirledikten sonra, ulusal ve uluslararası düzeyde amacınızla bağlantılı olabilecek hukuki (ve siyasi) altyapı konusunda yeterli bilgiye sahip olmak gerçekten önemlidir.

Hedefler

1

Mesajımızın kime ulaşmasını istiyoruz?

Amaç netleştirilip, özel hedefler ve üzerinde çalışılması gereken somut değişiklikler belirlendikten sonra, bu değişikliği kimin yapabileceğine karar vermek önemlidir. Daha önceki aşama söz konusu olduğunda, özellikle değişim sürecini başlatma yetkisine sahip kişi veya kurumlar bakımından etkilemek istediğiniz siyasi ve yasal bağlamı net bir şekilde betimlemenin önemini unutmamak da faydalı olacaktır.

2

Hedef Kitle

Hedef kitlenin ne duymaya ihtiyacı var?

Konuyla ilgili olarak paydaşlarınızı ilgilendiren yönleri belirledikten sonra, mesajınızı etkili bir şekilde sunmak için strateji oluşturmalısınız. Hangi bilginin, kime hangi kanallardan sunulacağını seçmek bu aşamanın anahtarıdır.

Mesajlar

3

Elimizde ne var?

İletişim stratejiniz, net mesaj, mesaja dair kanıtlar, dinleyici analizi, uygun kanal ve araçların belirlenmesi ile hazır olduğunda, stratejinizi elinizdeki kaynaklar ve olası siyasi gelişmeler açısından da değerlendirmeniz gerekir.

4

Kaynaklar

Karşımızdakiler kimdir?

Hedefe ulaşılmasını olumsuz etkileyebilecek kişi, kuruluş, kurum ya da faaliyetleri savunuculuk eylemi açısından “karşı taraf” olarak değerlendirebiliriz. Bunlar, basit şekilde diğer bakış açılarını temsil edebilecekleri gibi fiili olarak da ifade ettiğiniz pozisyonun karşısında olabilirler.

Gerekçeler

5

Gelişmek için neye ihtiyacımız var?

Medya Planı, Halk Hareketi, Gönüllüler, Uzmanlar

6

Zorluklar

Medya Planı;

Haberinizi yaygınlaştırmaya hazır gazete, dergi, TV kanalları, radyo istasyonları ve web siteleri olabilir. Mesajınızla kişisel olarak ilgilenebilecek gazeteci, blog yazarı, ünlü isimler, siyasetçileri belirleyin. Zamanlama ve yaklaşımınız hakkında düşünün. Hedefinize ulaşmak için sosyal medya kullanın veya ahizeyi kaldırın.

Halk Hareketi;

Sosyal medya yüz yüze iletişimin yerini tutamaz. Topluma ve medyaya aynı anda ulaşmak için gösteri düzenlemek önemli fırsatlar yaratabilir. Halkı harekete geçirmekten çekinmeyin, bu dinleyici kitlenize ulaşmak için önemli bir araç olabilir.

Gönüllüler;

İnternetin ülkenin her yerinde erişilebilir olmayacağını göz önünde bulundurun. İnternete erişimi olmayan bu kişilere ulaşmak için alternatif çözümleri detaylandırmanız gerekiyor. Etkili bir eylemde bulunabilmek amacıyla doğrudan iletişime zaman ayırabilecek bir gönüllü ağını oluşturmanız ve koordine etmeniz gerekiyor.

Uzmanlar;

Gazeteci ve gönüllüler arasındaki ağların dışında bir başka güvenilirlik ve destek kaynağı daha bulunmaktadır: o da uzman katkısı. Savlarınız için "bilimsel taban".

Pozisyonunuzu desteklemek üzere bilimsel katkı sağlamak amacıyla iletişime geçebileceğiniz bir uzman veri tabanı oluşturulması faydalı olacaktır.

Bunu kimden duymak istiyorlar?

Eğer mesajı veren tek kişi sizseniz, bir etki yaratacak kadar sesinizi duyurmanız oldukça zordur. Ortaklık başarı için anahtardır.

İnsanlarla, gruplarla veya kurumlarla faydalı iş birliği oluşturmak için farklı yöntemler bulunmaktadır.

7

Zorluklar

- Özellikle online bilgi paylaşımına yönelik ağlar,
- Uzun dönemli stratejik ortaklıklar için ittifaklar,
- Genellikle tek bir konu veya kampanya için oluşturulan koalisyonlar.

Bunu onlara nasıl duyuracağız?

Etkili bir savunuculuk eylemi için mesajınızı destekleyecek kanıtlar bulmak için araştırma yapmanız çok önemlidir. Rakamsal veriler, grafikler, saygın kişi ve kurumlardan destekleyici mesajlar sahip olabileceğiniz güçlü araçlardır.

İletişim

8

Nasıl başlayalım?

Bir savunuculuk eylemine başlamak için öncelikle “saha çalışması” gerekiyor. Bu ne demek? Halk tarafından vurgulanan ilgili sorunun ne olduğunu araştırmak için zaman ayırmalısınız.

İlk Adımlar

- İnsanları dahil edin !
İnsanlar temel bilgi kaynağıdır ve en güçlü destekçiniz olabilir. Halk da endişelerini dile getirecek birini arıyor olabilir. Kuruluşunuz değişim mücadelesine insanları dahil etme görevini üstlenmiştir.
- Diğer çevre STKları ile koordine olun !
“Gerçek sorunların” ne olduğunun detaylandırılmasının ardından, analizin sonuçlarını paylaşmak, ittifak sağlamak ya da diğer işbirliği yollarını belirlemek üzere diğer çevre STK’ları ya da aktivistler ile bir toplantı düzenlenmesi faydalı olabilir.

İşe yaradığını nasıl anlayacağız?

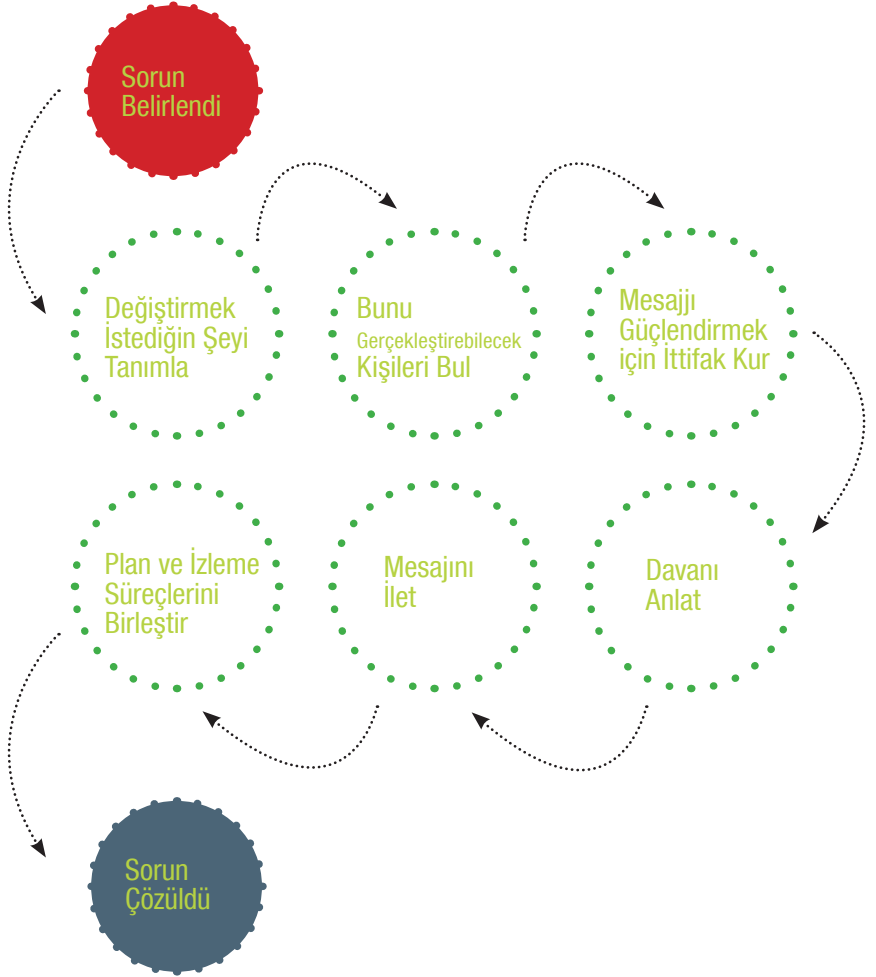
Eyleminizin beklediğiniz etkiyi yaratıp yaratmadığını anlamanızı sağlayacak bir yol bulmak kolay değildir fakat dikkate alınabilecek bir dizi unsur bulunmaktadır

Değerlendirme

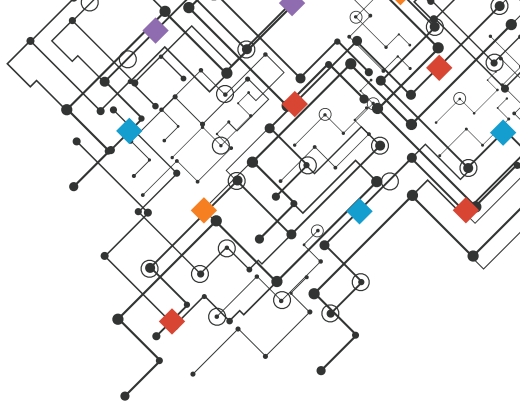

- Savunuculuk eyleminiz sonrasında kamu bilincinin artmış olması.
- Kamu katılım haklarının uygulanması, teşvik edilmesi ve böylece büyümeye devam edecek ve daha adil bir toplum oluşumuna katkı sağlayacak bir tohum atılmış olması.
- Diğer STK'lar ile işbirliğinin artırılması, bu ilerideki eylemler için katma değer olarak düşünülebilir.
- Gönüllü ağı, kamu platformları, ektranetler gibi savunuculuk eyleminizi sürdürmenizi sağlayacak bazı araçların oluşturulmuş olması.
- STK çalışanlarının ve sizin ulusal ve uluslararası sisteme ilişkin bilginizin artmış olması, bu bir sonraki savunuculuk eyleminizde size avantaj sağlayabilir.
- STK'nızın kamu kurumları arasında daha bilinir olması, böylece sesiniz (muhtemelen) ileride daha fazla dikkate alınacaktır.

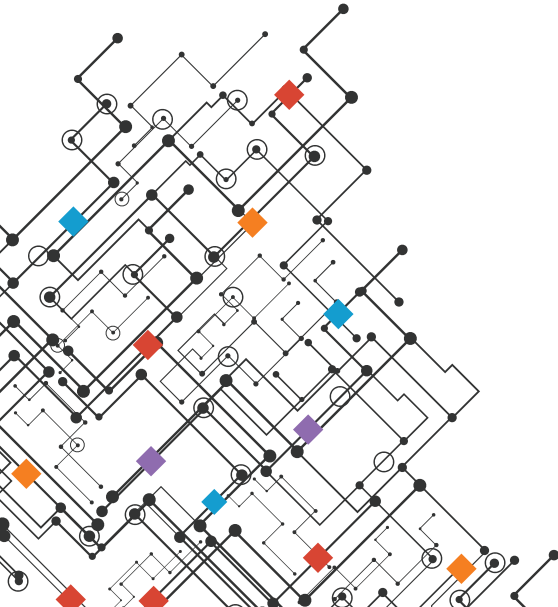
Savunuculuğun hiç bitmeyen ve hep devam eden bir süreç olduğunu akılda tutmak önemlidir. İlk seferde kazanamadıklarınızı, ikinci seferde bir uzlaşmanın parçası olarak kazanabilirsiniz. Aynı zamanda bugünkü kazanımınızı yarın kaybedebilirsiniz. Uzun dönemli bir bakış açısını geliştirin ve küçük de olsa bir zafer kazandığınızda bunu kutlamayı unutmayın!

Kaynak: http://www.env-net.org/wp-content/uploads/2015/02/Savunuculuk-Rehberi_tr.pdf

ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) SÜREÇLERİ

ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) Aşamaları

Projenin ÇED Yönetmeliği Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Proje ÇED'e Tabi Proje

ÇED'e Tabi Değil

Bakanlık/Valilik Tarafından Muafiyet Yazısı Verilir. Proje sahibi projede yapılacak bu Yönetmeliğe tabi değişiklikleri Bakanlığa veya Valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

ÇED SÜRECİNİN BAŞLATILMASI VE KOMİSYON TEŞKİLİ

I. Yatırımcı tarafından belirlenen ÇED Firması ÇED Genel Formatı esas alınarak hazırlanan ÇED başvuru dosyasını bakanlığa sunar.

II. Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri, proje sahibi ve ÇED firmasından oluşan bir komisyon kurulur.

III. Proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığını, ÇED sürecinin başladığını, ÇED başvuru dosyasının halkın görüşüne açıldığını ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin Valiliğe veya Bakanlığa verilebileceği Bakanlık ve Valilik tarafından anons, askıda ilan, internet vb. şekilde halka duyurulur.

IV. Bakanlık Halkın Katılımı Toplantısı ve kapsam belirleme için görüş verme tarihini belirten bir yazıyı ve ÇED başvuru dosyasını komisyon üyelerine gönderir.

HALKIN KATILIMI TOPLANTISI

I. Halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerileri almak üzere, ÇED firması ve proje sahibinin katılımı ile Bakanlıkça belirlenen tarihte, projeden en çok etkilenmesi beklenen ilgili halkın kolaylıkla ulaşabileceği Valilikçe belirlenen merkezi bir yer ve saatte Halkın Katılımı Toplantısı düzenlenir.

II. ÇED firması toplantı tarihini, saatini, yerini ve konusunu belirten bir ilanı, projenin gerçekleştirileceği yörede yayınlanan yerel süreli yayın ile birlikte yaygın süreli yayın olarak tanımlanan bir gazetede toplantı tarihinden en az on (10) takvim günü önce yayınlatır.

III. Toplantıda, halkın proje hakkında bilgilendirilmesi, görüş, soru ve önerilerinin alınması sağlanır. Başkan katılımcılardan görüşlerini yazılı olarak vermelerini isteyebilir. Toplantı tutanağı, bir sureti Valilikte kalmak üzere Bakanlığa gönderilir.

KAPSAM VE ÖZEL FORMAT BELİRLEME

Komisyon üyesi kurum/kuruluşların görüş ve önerileri ile halktan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda Bakanlıkça ÇED raporu özel formatı hazırlanır ve ÇED firmalarına tebliğ edilir.

Özel Formatın verilmiş tarihinden itibaren on iki ay içinde ÇED Raporunu Bakanlığa sunmakla yükümlüdür. Talep edilmesi durumunda altı (6) ay ek süre verilir. Bu süre içinde ÇED Raporu sunulmaz ise ÇED süreci sonlandırılır.

ÇED RAPORU HAZIRLAMA VE UYGUNLUK İNCELEMESİ

I. ÇED firmaları tarafından hazırlanan ÇED raporu bakanlığa sunulur.

II. ÇED raporunun özel formatına uygunluğu ve belirlenen çalışma grubunda yer alması gereken meslek uzmanlarınınca hazırlanıp hazırlanmadığı hakkındaki inceleme Bakanlık tarafından beş (5) iş günü içinde sonuçlandırılır.

III. Raporunun Özel Formata uygun olmadığı ve/veya belirlenen çalışma grubunca hazırlanmadığının anlaşılması halinde, bu hususların yerine getirilmesi için ÇED Raporu Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlara iade edilir, söz konusu raporun bir ay içinde Bakanlığa sunulmaması durumunda başvuru geçersiz sayılır.

ÇED İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I. Komisyon üyeleri, temsil ettikleri merkezi ve yerel kurum/kuruluşları ilgilendiren konulardaki yetki, görev ve sorumlulukları çerçevesinde görüş bildirirler.

II. ÇED raporunda önemli eksiklik ve yanlışlıkların görülmesi durumunda Komisyon, bunların giderilmesini ÇED firması veya ilgili kurumlardan ister. Süreç durdurulur. İade edilen rapordaki eksikliklerin doksan (90) takvim günü içerisinde tamamlanmaması halinde ÇED süreci sonlandırılır.

III. Komisyon tarafından incelenerek son şekli verilen ÇED raporu, halkın görüş ve önerilerini almak üzere Bakanlık ve/veya Valilik tarafından askıda ilan ve internet aracılığı ile on (10) iş günü görüşe açılır.

IV. Bakanlık Halk ve diğer kurum ve kuruluşlardan gelen görüşler doğrultusunda, rapor içeriğinde gerekli eksikliklerin tamamlanmasını, ek çalışmalar yapılmasını ya da Komisyonun yeniden toplanmasını talep eder.

KARAR VERME

I. Bakanlık halktan gelen görüşler doğrultusunda, rapor içeriğinde gerekli eksikliklerin tamamlanmasını, ek çalışmalar yapılmasını ya da komisyonun yeniden toplanmasını isteyebilir. Nihai ÇED raporu ve eklerinin proje sahibi taahhüdü altında olduğunu belirten taahhüt yazısı ve noter onaylı imza sirküleri beş (5) iş günü içerisinde Bakanlığa sunulur. Kamu kurum/kuruluşlarından imza sirküleri istenmez.

II. Bakanlık Komisyon çalışmalarını ve Halk ve diğer Kurum ve Kuruluşların görüşlerini dikkate alarak proje için “ÇED Olumlu” ya da “ÇED Olumsuz” kararını on (10) iş günü içinde verir ve bu kararı Komisyon üyelerine bildirir. Proje için verilen “ÇED Olumlu” veya “ÇED Gerekli Değildir”.

III. Proje sahibi “ÇED Olumlu” veya “ÇED Gerekli Değildir” kararını aldıktan sonra projede yapılacak bu Yönetmeliğe tabi değişiklikleri Bakanlığa veya Valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

IV. “ÇED Olumlu” kararı verilen proje için yedi yıl içinde mücbir bir sebep bulunmaksızın yatırıma başlanmaması durumunda “ÇED Olumlu” kararı geçersiz sayılır.

İZLEME VE KONTROL

Bakanlık “ÇED Olumlu” kararı veya “ÇED Gerekli Değildir” kararı verilen projelerle ilgili olarak Nihai ÇED Raporu ve/veya “ÇED Gerekli Değildir” kararına esas Proje Tanıtım Dosyasında taahhüt edilen hususların yerine getirilip getirilmediğini izler ve kontrol eder.

Kaynak: <http://www.csb.gov.tr/gm/ced/index.php?Sayfa=sayfaicerik&lclid=673>

ÇED EK-I SÜRECİ

Proje ile ilgili olumsuz görüşler olması durumunda ÇED raporu iade edilir. ÇED süreci sonlandırılır.

- ÇED Başvuru Dosyası e-çed üzerinden Bakanlığa sunulur.
- ÇED Başvuru Dosyasına uygunluk kontrolü yapılır. ○..... 5 iş günü
- İDK, HKT tarihi, özel format için görüş verme tarihi belirlenir.
- Toplantıdan 10 gün önce Ulusal ve Yerel Gazetelerde ilan verilir.
- Gazete ilanı e-çed sistemine yüklenir.
- Gazete ilanı uygunluk kontrolü yapılır.
- Halkın Katılım Toplantısı yapılır.
- HKT ile ilgili tutanaklar İl Müdürlüğü tarafından sisteme yüklenir.
- ÇED raporu özel formatı verilir. ○..... 12+6 ay geçerli
- ÇED raporu e-çed üzerinden Bakanlığa sunulur.
- ÇED raporu format kontrolü yapılır.
- İDK komisyonu tarafından inceleme ve değerlendirme yapılır. ○..... 10 iş günü
- Nihai ÇED raporu e-çed üzerinden Bakanlığa sunulur.
- Nihai ÇED raporu uygunluk kontrolü.
- 10 gün halkın görüşüne açılır.
- Bakanlıkça karar verilir. ○..... 10 iş günü

Başvuru Uygun Bulundu mu?

EVET

HAYIR

ÇED Olumlu
(7 yıl içinde yatırıma
başlanmalıdır.)

ÇED Olumsuz
(Yatırım yapılamaz.)

ÇED EK-2 SÜRECİ

- Proje Tanıtım Dosyası (PTD) Valiliğe sunulur.
- Valilik uygunluk yönünden inceler.
- PTD inceleme ve değerlendirme yapılır.
- Valilikçe karar verilir.

5
iş günü

15
iş günü

5
iş günü

Başvuru Uygun Bulundu mu?

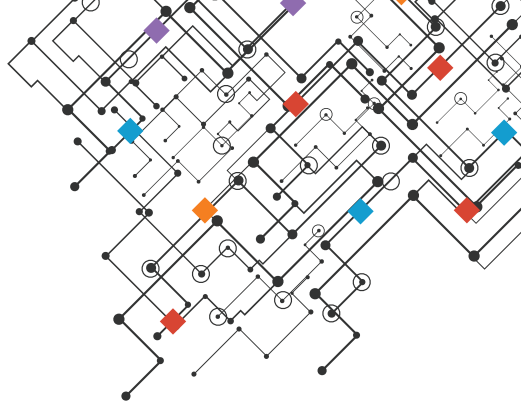
EVET

HAYIR

“ÇED Gerekli Değildir”
(5 yıl içerisinde yatırıma
başlanmalıdır.)

“ÇED gereklidir”
(ÇED prosedürü uygulanır.)

ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme)
SÜRECİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME

ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) SÜRECİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME

MEVZUAT AÇISINDAN

Mevzuat genel olarak olumludur ve AB mevzuatı ile uyumludur ancak halen bazı eksikler vardır.

- STK'ların ÇED süreçlerinde daha fazla söz sahibi olabilmesi ve Halkın katılımı toplantılarına ve İDK Toplantılarına katılımı için mevzuatla yeterli vurgu ve hüküm yoktur. STK'ların görüşlerinin dikkate alınacağına dair kesin bir hüküm yoktur. Mevzuatta buna yer verilmelidir.
- Duyuru tarihleri ile "Halkın katılımı toplantıları ve İDK Toplantıları tarihleri arasında kalan süre yeterli değildir. Bu süre mevzuatla belirlenmeli ve en az iki ay olmalıdır.
- «ÇED Olumlu», «ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR» kararlarına itiraz ve dava açmak için tanınan süre yeterli değildir. Dosya hazırlamakta zorlanılmaktadır. Bu süre uzatılmalıdır.
- Proje Tanıtım ve ÇED Dosyası hazırlayan firmaların yatırımcı şirket ile doğrudan ekonomik ilişkisi olması sıkıntılıdır. Bu durumda ÇED firmalarının objektif olması zorlaşmaktadır. Dosya hazırlatacak yatırımcının Bakanlık bünyesinde oluşturulacak bir fona ücretini yatırması ve dosyaların Bakanlık tarafından sırasıyla ÇED firmalarına dağıtımı daha sağlıklı sonuçlar doğurabilir.
- Valiliklerin "ÇED Gerekli Değildir." kararına yol açan düzenleme uygun değildir. Bu kararın da Bakanlık tarafından verilmesi daha doğru olacaktır. Valilikler bünyesinde bu konularda uzman yeterli personel bulunmamaktadır. Son zamanlarda Valiliklerce çok fazla sayıda "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilmektedir örneğin. Jeotermal yatırımlar ve bazı maden arama faaliyetleri gibi. İlgili maddenin kapsamı daraltılmalı, jeotermal enerji santralleri de ÇED sürecine alınmalıdır. Halkın bu konuda çok tepkisi vardır. Davalar açılmak zorunda kalmaktadır. (Gülpınar Jeotermal projesi)
- Halkın katılımı toplantılarında ve İDK toplantılarında video-ses kaydı

yapılmamaktadır, tüm konuşulanlar tutanaklara geçmemektedir. Kamera kaydı yapılmalı, tüm konuşulanlar ve itirazlar tutanaklara geçmeli ve bu tutanaklar kamuoyu ile paylaşılmalı, toplantılarda dile getirilen görüş ve öneriler ÇED Raporlarında dikkate alınmalıdır. Bu konu mevzuata konulmalıdır.

- STK'ların İDK toplantılarına katılımı her zaman mümkün olamamaktadır. Katılmalarına izin verildiğinde de, toplantının başında konuşabilmekte, ancak daha sonra dışarı çıkartılmaktadır. STK'lar ve yerel halkın temsilcileri İDK'ya asil üye olarak kabul edilmeli ve toplantıların sonuna kadar katılabilmeli, diğer kurumların öneri ve değerlendirmelerini dinleyebilmelidir. Bu konuda mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır. Akredite STK'lar belirlenebilir.
- SÇD (Stratejik Çevresel Değerlendirme) yönetmeliğinde bazı projeler için tanınan muafiyet uygun değildir. Bu muafiyetler kaldırılmalıdır.
- Henüz imzalanmayan Uluslararası Çevre Anlaşmaları, Sözleşmeleri hükümetimiz tarafından imzalanmalıdır: Aarhus, Espoo Sözleşmesi gibi...

STK'LARIN DURUMU

- STK'lar ÇED Mevzuatı ve süreçleri hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Eğitimlerle kapasite artırılmalıdır. Bakanlığın bu konuda STK'lara dönük eğitim faaliyetleri yok denecek kadar azdır.
- STK'lar ÇED süreçlerini takip etme ve yasal süreçleri içinde dava açma konularında yeterli bilgi ve ekibe sahip değildir. Süreler kaçırılabilir. Baroların desteğine ihtiyaç vardır. Avukatlık ücretleri oldukça yüksektir ve gönüllü hukuki desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.
- ÇED süreçleri, özellikle "Halkın Katılımı Toplantıları" yatırımcılar ve STK'lar tarafından karşılıklı savaş süreci olarak görülmektedir. Süreç normal seyrinde yürümektedir. Halkın katılımı toplantılarının işlevi yerel halk ve STK'lar tarafından yeterince bilinmemektedir.

STK'LAR - HALKIN KATILIMI TOPLANTILARI

- Yerel STK'lar Proje tanıtım dosyalarını ve ÇED dosyalarını inceleme ve görüş oluşturma ve raporlarını Bakanlığa sunma konusunda yeterli teknik ekip ve uzman desteğine sahip değildir. Bu konuda STK'lara eğitim verilmeli ve

STK'lar arası ortak uzmanlar kurulu oluşturulmalıdır.

- Bazı durumlarda yatırımcı kendi özel güvenlik birimlerini, çalışanlarını, önceden çeşitli vaatlerle ikna ettiği yerel halkı toplantı salonuna önceden almakta, STK'lar ve yerel halk içeriye girememektedir. Girmeyi başarsa da konuşturulmamaktadır. (Kozak Yaylası-Kubaşlar Köyü Halkın Katılımı Toplantısı)
- Toplantının sağlıklı bir şekilde yürütmesinden sorumlu Bakanlık görevlileri, herkesin toplantıya sağlıklı bir şekilde katılımı için güvenlik görevlilerini göreve çağırma konusunda yetersiz kalmaktadır. (Kubaşlar Altın Madeni, Bergama Kapasite Artırımı Halkın Katılımı Toplantısı)
- Güvenlik görevlileri zaman zaman STK'ların ve civar köylerin toplantıya katılımını daha baştan engellemekte ve mekana yaklaştırmamaktadır. (Kirazlı Köyü Halkın Katılımı Toplantısı). Valilikler ve güvenlik görevlilerine halkın katılımının engellenemeyeceği ve toplantıya katılma hakkı olduğu konusunda bilgi verilmelidir.
- Toplantı gerçekleşse bile toplantıda dile getirilen eleştiri ve itirazlar raporlara, dosyalara yansımamakta, projenin gerçekleşmesi açısından hiçbir anlam ifade etmemektedir. (Çırpılar Termik Santral Halkın Katılımı Toplantısı)
- Yapılamayan Halkın katılımı toplantıları ÇED Raporunda yapılmış gibi gösterilebilmektedir. (Kısacık Altın Madeni Projesi)
- Yerel Halk ve STK'lar projeye tepki olarak "bilgilenmek istemediklerini, projenin çevreye vereceği zararı bildiklerini belirterek, projeyi istemediklerini ifade etmek için" yatırımcı firma temsilcileri ve Bakanlık görevlilerinin toplantı mahalline girmelerini ve toplantının yapılmasını engellemektedir. (Dondurma Köyü Altın Madeni, Muratlar Köyü Altın Madeni, Kurşunlu Köyü Feldspat Projesi)

STK'LAR ve İDK SÜRECİ

- İDK Toplantılarına katılım ve görüş bildirme konusunda STK'lar çekimser davranmaktadır.
- Bakanlık da zaman zaman izin vermemektedir. (Çırpılar Termik 2. İDK). Ancak STK'lar katılım için girişimde buldukça ve katıldıkça Bakanlık ve

diğer kurumlar da buna alışacaktır.

- İDK öncesinde BİMER üzerinden itirazları yaygınlaştırmak için kampanya yürütölmektedir.

İLGİLİ KAMU KURUMLARI'NIN DURUMU

- İDK Üyesi bazı kurumların temsilcileri yatırımların çevreye etkileri konusunda görüş vermekte bilimsel inceleme ve araştırma yapmakta yetersiz kalmaktadır.
- Yatırımcı Bakanlıklar çevreye etki konusunda yeterince duyarlı değildir. "Ne olursa olsun, yatırım olsun." gibi bir tercihleri vardır.
- Dosyaları inceleme ve toplantılara katılım ve temsiliyet konusunda yeterli donanımda uzman görevlendirmemekteler.
- Politik baskıları geri çevirme ve bilimsel olarak görüş verme konusunda yeterince ve objektif güçlü davranmamaktadırlar.
- Yerel yönetimler ÇED mevzuatı ve süreçleri konusunda gerekli bilgi ve donanıma ve ekibe sahip değillerdir.

HUKUK

- STK'lar, ÇED kararlarına dava açmakta, çoğunlukla kazanmaktalar ancak durumlar değişmeye başlamıştır. Kazanılan davalar Danıştay'dan bozulmaya başlandı.
- "ÇED Gerekli Değildir." ve "ÇED Olumlu" kararları için İdare aleyhine açılan davaların maddi külfetleri (avukatlık ücreti, dosya masrafları, bilirkişi ücretleri) STK'lar açısından karşılanamaz boyuta gelmiştir. Bu da hak arama mücadelesini sekteye uğratmaktadır.
- Barolardaki Çevre komisyonlarının daha aktif ve etkin hale getirilmesine ihtiyaç vardır. Çevre mevzuatı konusunda uzman hukukçulara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle Baro'larda mesleki eğitime ve gönüllü uzman hukukçuların da STK'lara destek vermesine ihtiyaç vardır.
- Savcı ve hakimlerin de Çevre Hukuku konusunda daha fazla iç eğitime ihtiyaçı vardır.

- Hukuk kararları uygulanmamaktadır. Kararlarının uygulanmasına ihtiyaç vardır. (Bergama Altın Madeni Danıştay kararı gibi.)

ÇED DOSYASI HAZIRLAMA FİRMALARI

- ÇED Dosyaları zaman zaman oldukça zayıf ve eksiktir. “Kopyala yapıştır” dosyalar ile karşılanmaktadır. Alanda yer alan bazı değerler (Foklar, kaplumbağalar gibi) raporlarda yok sayılmaktadır. Alan araştırmaları zayıftır. Raporların “Sosyal etki” kısımları zayıftır.

MEDYA

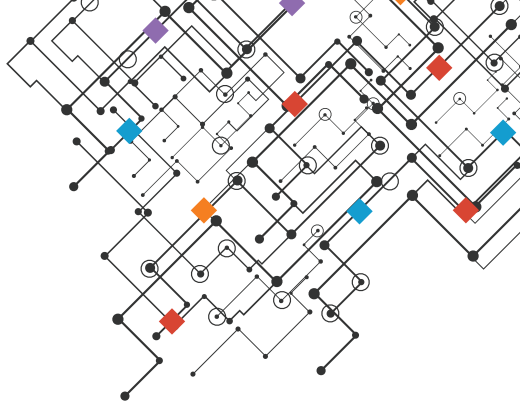
- Medya, ÇED süreçleriyle bilimsel olarak ilgilenmemektedir. Medya çalışanları ÇED süreçleri konusunda yeterli bilgiye sahip değildir.
- ÇED süreçleri, süreçte “Olay” çıkması halinde ancak haber olmaktadır: Halkın madencileri toplantıya sokmaması, jandarmanın-güvenlik kuvvetlerinin müdahalesi gibi.
- ÇED Süreci sonuna kadar takip edilmiyor. Günübürlük haberler yapılıyor.
- Yerel STK'larla medya ilişkileri zayıftır. Düzenli ilişki yoktur.
- STK'ların bir kısmı basın bülteni yazmayı bilmiyor.
- Yerel basın da bazen haber yapmayı bilmiyor. Eksik, yanlış bilgiler yer alıyor. Yeterince araştırma yapılmıyor.
- Haber okunsun diye olaylar popülerleştiriliyor, magazinleştiriliyor. (Ojeli eller elma topladı vb.)
- Bazen olay yerine gitmeden haber yapılıyor.
- Medya'nın büyük bölümü objektif, tarafsız yayın yapmıyor.
- Yandaşlık yapılıyor.
- Medya'da bilimsel dosyaların sayısı azalıyor.
- Ana akım medya çevre haberleriyle yeterince ilgilenmiyor.

- Muhafif gazeteler ÇED süreceğleri ile daha fazla ilgili, Evrensel, Birgün, Aydınlik, Yeşil Gazete.

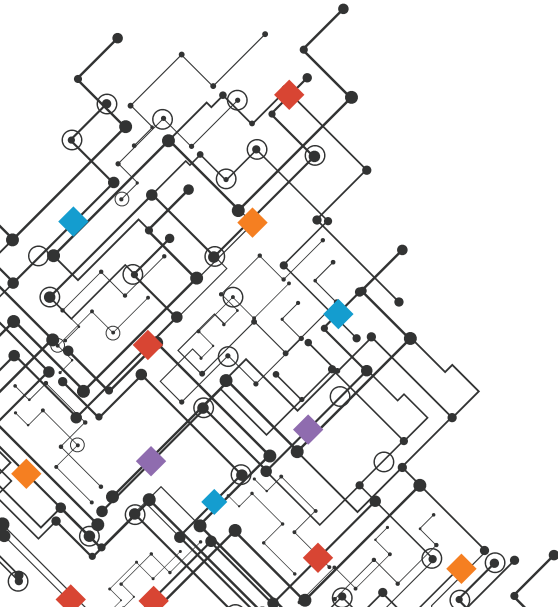
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- İlgili taraflar (Bakanlık, STK'lar, ÇED firmaları, yatırımcılar) ziyaret, çalıştay, toplantı, sempozyum, eğitim, yuvarlak masa toplantıları, atölyelerle bir araya gelmeli, birbirini anlamalı ve dinlemeli,
- ÇED süreceğleri kavgalı değil, bilimsel yollarla kendi olağan seyrinde gitmeli,
- Uluslararası Çevre Hukuku'na uyulmalı.
- ÇED süreceğlerinde hukuk kararları yerine getirilmeli, süreceğler yeniden başlatılmamalı.
- Mevzuat düzenlemelerinde STK'ların görüşleri dikkate alınmalı, STK'ların ÇED sürecine aktif katılımına daha fazla yer verilmeli.
- Yerel Halkın kararına saygı gösterilmeli (ARTVİN-Cerattepe).
- STK'LAR basınla düzgün ve sürekli ilişki kurmalı, daha sık bir araya gelmeli.
- STK'lar daha iyi bültenler yazmalı.
- STK'LAR basın duyurularını zamanında yapmalı.
- Basın, STK'ların basın toplantılarını izlemeli, haber yapmalı.
- Basın, tarafsız, bilimsel, takipçi haber yapmalıdır.

SÇD (STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME)

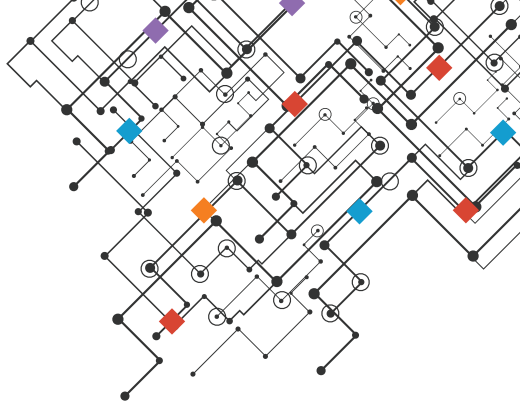
STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME (SÇD) NEDİR?

Ulusal ya da bölgesel plan ve programların hazırlanması ve onayı sürecinde olası çevresel etkilerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) Yönetmeliği, 8 Nisan 2017 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan SÇD Yönetmeliği'nin çıkış noktası, bütün sektörlerdeki plan ve programların olası olumsuz çevresel etkilerinin en aza indirilmesi ve sürecin katılımcı bir yaklaşımla sürdürülmesi.

SÇD Yönetmeliği'nin kapsadığı plan ve programların sektörler bazında yürürlüğe giriş tarihleri ise yönetmeliğe eklenen bir geçici maddeyle farklılaştırıldı. Bu durum, birçok plan ve programın SÇD uygulamasından bir süre muaf kalmasını sağlıyor. Yönetmelik hükümleri, kıyı yönetimi, mekânsal planlama, su yönetimi, tarım ve turizm sektörlerinde hemen yürürlüğe girerken; balıkçılık ve ormancılık sektörlerinde 1 Ocak 2020; atık yönetimi, enerji, sanayi, telekomünikasyon ve ulaştırma sektörlerinde ise 1 Ocak 2023 yürürlüğe geçiş tarihi olarak belirlendi. Bu düzenlemeyle çevreyi olumsuz etkileme potansiyeli en yüksek sektörler altı yıl boyunca devre dışı bırakılacak. Termik ve nükleer santralleri kapsayan enerji programları, otoyol ağları ve köprü inşaatlarını içeren ulaştırma planları ve sanayi yatırımlarına ilişkin plan ve programlar bir süre SÇD uygulamasının dışında tutulacak.

Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği:

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170408-3.htm>

ÇEVRE MEVZUATI

ÇEVRE MEVZUATI

Dünyada küresel bir boyut kazanan sanayi kaynaklı çevre kirliliği, çevrenin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile ilgili koruma ve kullanım esaslarının belirlenmesine yönelik uluslararası antlaşmalar, çevre ile ilgili yargı kararları ve bu yargı kararları sonucu ortaya çıkan içtihatlar çevre hukuku ile ilgili gelişmelerdir. Çevre hukuku ile ilgili gelişmeler ilk olarak 1982 Anayasasının 56. Maddesinde: "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamak hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların görevidir." ibaresiyle yer almıştır. Anayasada bu hükmün ve hakkın yer alması çevre mevzuatının da ülkemiz açısından geliştirilmesini ve uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. İlk Çevre Kanunu 09.08.1983 tarihinde 2872 sayı ile yayınlanmıştır. Buna rağmen ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) Yönetmeliği ancak on sene sonra 1993'de yürürlüğe girmiştir ve 7 defa ana değişiklik olmak üzere 17 defa değiştirilmiştir. Avrupa Birliğinde bu yönetmelik 1985 yılında yayımlanmış ve sadece 3 defa değişikliğe uğramıştır.

(KANUNLAR - YÖNETMELİKLER - TEBLİĞLER)

KANUNLAR

- 2872 sayılı Çevre Kanunu
- 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu
- 5215 Sayılı Belediye Kanunu
- Boğaziçi Kanunu
- Hayvanları Koruma Kanunu
- İmar Kanunu
- Kara Avcılığı Kanunu
- Kıyı Kanunu
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

- Maden Kanunu
- Milli Parklar Kanunu
- Organik Tarım Kanunu
- Orman Kanunu
- Sular Hakkında Kanun
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
- Türk Ceza Kanunu

YÖNETMELİKLER

- Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği
- Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği
- Atık Pili ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği
- Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği
- Atık Yönetimi Yönetmeliği
- Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik
- Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik
- Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik
- Benzin ve Motorin Türlerinin Çevresel Etkilerine Dair Yönetmelik
- Binalar ile Yerleşmeler için Yeşil Sertifika Yönetmeliği

- Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik
- Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği
- Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik
- Çevre Denetimi Yönetmeliği
- Çevre Görevlisi, Çevre Yönetim Birimi ve Çevre Danışmanlık Firmaları Hakkında Yönetmelik
- Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği
- Çevre Kanununun 29. Maddesi Uyarınca Atıksu Arıtma Tesislerinin Teşvik Tedbirlerinden Faydalanmasında Uyulacak Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik
- Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği
- Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği
- Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanunun Uygulama Yönetmeliği
- Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü ile Benzin ve Motorin Kalitesi Yönetmeliği
- Eysel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik
- Gemilerden Atık Alınması ve Atıkların Kontrolü Yönetmeliği
- Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği
- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği
- Havza Yönetim Planlarının Hazırlanması, Uygulanması ve Takibi Yönetmeliği
- Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği

- İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik
- İçme ve Kullanma Suyu Temini ve Dağıtım Sistemleri Hakkında Yönetmelik
- İçme-Kullanma Suyu Havzalarının Korunmasına Dair Yönetmelik
- Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği
- Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
- Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik
- Koku Oluşturan Emisyonların Kontrolü Hakkında Yönetmelik
- Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik
- Kum Çakıl Ve Benzeri Maddelerin Alınması, İşletilmesi ve Kontrolü Yönetmeliği
- Maden Atıkları Yönetmeliği
- Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelik
- Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik
- Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Hakkında Yönetmelik
- Poliklorlu Bifenil ve Poliklorlu Terfenillerin Kontrolü Hakkında Yönetmelik
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği
- Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik
- Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği

- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği
- Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği
- Tehlikeli Maddelerin Demiryoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik
- Tehlikeli Maddelerin Deniz Yoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik
- Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik
- Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği
- Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik
- Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik
- Türk Silahlı Kuvvetleri Çevre Denetimi Yönetmeliği
- Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği (76/160/AB)
- Zararlı Madde ve Karışımların Kısıtlanması ve Yasaklanması Hakkında Yönetmelik
- Zararlı Maddeler ve Karışımlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formları Hakkında Yönetmelik

TEBLİĞLER

- 2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2017/1)
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2014/1)
- 2872 Sayılı Çevre Kanununun 20 Nci Maddesinin (K) Bendi Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2013/1)
- 2872 Sayılı Çevre Kanununun 20 Nci Maddesinin (K) Bendi Uyarınca

Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2014/1)

- 2872 Sayılı Çevre Kanununun 20 Nci Maddesinin (K) Bendi Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2015/1)
- 2872 Sayılı Çevre Kanununun 20 Nci Maddesinin (K) Bendi Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2016/1)
- 2872 Sayılı Çevre Kanununun 20 Nci Maddesinin (K) Bendi Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2017/1)
- Atık Ara Depolama Tesisleri Tebliği
- Atıkların Karayolunda Taşınmasına İlişkin Tebliğ
- Atıksu Arıtma Tesisleri Teknik Usuller Tebliği
- Atıktan Türetilmiş Yakıt, Ek Yakıt ve Alternatif Hammadde Tebliği
- Basel Sözleşmesi
- Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği
- Kompost Tebliği
- Mekanik Ayırma, Biyokurutma ve Biyometanizasyon Tesisleri ile Fermente Ürün Yönetimi Tebliği
- Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Akreditasyonu Tebliği
- Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Havzalarda Özel Hüküm Belirleme Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği İdari Usuller Tebliği
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Numune Alma ve Analiz Metodları Tebliği
- Sulak Alanlar Tebliği (No: 4)

- Sulak Alanlar Tebliği (No: 5)
- Tanker Temizleme Tesisleri Tebliği
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik Yeterlilik Belgesi Tebliği

Kaynak: <http://www.cevremuhendisligi.org/index.php/cevre-aktuel/cevre-mevzuati>

ULUSLARARASI ANTLAşMALAR

- 1971 - Ramsar
Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme
- 1972 - Paris
Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi
- 1972 - Stockholm
Bm İnsan ve Çevre Konferansı Bildirgesi
- 1973 - Washington (CITES)
Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
- 1976 - Barselona
Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi
- 1979 - Bern
Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi
- 1985 - Granada
Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi
- 1989 - Basel
Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınımının Ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Sözleşme
- 1991 - ESPOO
Sınır aşan boyutta çevre kirliliğine yol açan faaliyetlerin proje aşamasında taraf ülkelerin ve kamunun katılımı ile değerlendirilmesi.

(Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanmadı.)

- 1992 - Valetta
Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sözleşmesi
- 1992 - Rio
Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
- 1992- Rio
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
- 1992- Rio
BM Ormancılık Prensipleri
- 1994 - Paris
Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeyle Mücadele için
Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- 1997- Kyoto
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne Yönelik - Kyoto
Protokolü
- 1998- Aarhus
Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Vermede Halkın Katılımı ve Yargıya
Başvuru Sözleşmesi
(Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanmadı.)
- 2000- Floransa
Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
- 2009 - Cartagena
Biyogüvenlik Protokolü
- 2012 - Rio
Rio+ 20 BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı
- 2013-Helsinki
Sınır Aşan Suların ve Uluslararası Göllerin Kullanımı.
(Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanmadı.)

Sözleşme metinlerine <http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/Anlasmalar.pdf> bağlantısından ulaşılabilir.

Kaynak: http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/0a964846d55e228_ek.pdf

Destek ve Katılım için ;

KazDağı
Doğal ve Kùltürel Varlıklar
Koruma Derneği

Sahil Mah. Süleyman Sakallı Cad. No: 11/1 Küçükkuyu-Çanakkale

www.kazdagi.org.tr | kazdagikoruma@gmail.com

0532 1597317 - 05334552102

facebook.com/kazdagikoruma | [twitter:@kazdagikoruma](https://twitter.com/kazdagikoruma) | [instagram: kazdagikoruma](https://instagram.com/kazdagikoruma)

T.C. Ziraat Bankası Küçükkuyu Şubesi | İban: TR210001002445642615955002